

ЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА У ПРОЦЕСІ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДА

У статті відзначається, що політична культура відіграє провідну роль у політичній соціалізації особистості, внаслідок якої відбувається формування політичної свідомості та засвоєння й відтворення людиною зразків політичної поведінки. Своєю чергою набуті політичні погляди, цінності, орієнтації, норми дозволяють індивіду належним чином адаптуватися до наявної політичної системи і стати дійсним суб'єктом політичного життя. Отже, під час соціалізації в людини формується культура особистої участі в процесі здійснення влади та реалізуються цінності політичної культури. А ціннісно-нормативний вимір політичної соціалізації проявляється як діяльнісне вноормування правового статусу особистості.

Ключові поняття: політична культура, політична соціалізація, політична свідомість.

Актуальність проблеми. Політична культура суспільства – це складний і багатогранний феномен, динамічний і одночасно стійкий в історичному, просторовому і часовому вимірі. З огляду на це, питання політичної культури привертають увагу багатьох сучасних дослідників. Адже, як відзначає М. Іванов, свідоме формування політичної культури як мистецтва спільного цивілізованого проживання людей у державі – турбота всього сучасного суспільства, важлива умова його благополуччя. Демократичний лад не може затвердитися і бути ефективним без відповідної політичної культури населення. Демократія передбачає перетворення людини в джерело влади, вершителя долі своєї країни і міжнародної політики. І хоча в умовах демократичної держави далеко не кожен індивід впливає на прийняття політичних рішень, саме від свідомого вибору й активності більшості громадян залежить облік у державній політиці інтересів різних груп населення, компетентність і відповідальність правлячої еліти [1, с. 65-66].

Метою статті є визначення значення політичної культури суспільства у процесі політичної соціалізації індивіда.

Виклад основного матеріалу Чим обумовлена провідна роль політичної культури у політичній соціалізації? З точки зору І. Жадан, структурування політичної картини світу молоді здійснюється в процесі соціального навчання, моделі та механізми якого значною мірою задані політичною культурою суспільства. Основними соціально-психологічними феноменами політичної культури, що утворюють простір і визначають спрямованість політичної соціалізації, є домінуючий політичний дискурс (прийняті або ті, що мають шанс

бути прийнятими суспільством, ідеї та цілі), політичні цінності (ті, що були відтворені і пережиті, усвідомлені, визначають світосприйняття і політичну поведінку, а відтак формують політичне життя, а також ті, які наразі лише декларуються) та зразки політичної діяльності і політичної поведінки, які репрезентують соціальні очікування. Процесуальну складову політичної культури, яка визначає динамічні особливості соціалізації, утворюють форми політичної взаємодії, прийняті в соціумі; норми політичної поведінки та критерії її оцінювання; політична компетентність агентів соціалізації; способи соціалізаційних впливів, легітимні в межах даної культури; політична залученість громадян; напруженість актуальних політичних потреб громадян; ефективність наявних соціалізаційних інститутів [2].

О. Ващенко вказує на взаємозалежність феноменів політичної культури та політичної соціалізації особистості. Зазвичай лише високий рівень політичної культури, що складався протягом століть історико-культурного розвитку та має міцний соціально-аксіологічний фундамент, здатний забезпечити суспільство стабільними та ефективними механізмами політичної соціалізації особистості. Політична культура має фундаментальний, суспільно-формуючий характер. Відповідно, від рівня і характеру політичної культури конкретного суспільства залежать можливості політичної соціалізації особистості в ньому. Водночас, саме в процесі політичної соціалізації особистістю набувається певний ціннісно-смысловий фундамент політично-культурного характеру [3, с. 518].

Я. Арабчук стрижнем політичної соціалізації вважає збагачення особистості політичним досвідом попередніх поколінь, що виражений у політичній культурі, яку розуміємо як сукупність загальноприйнятих ціннісних орієнтацій, переконань і норм політичного життя суспільства. В міру її засвоєння людина усе більше адаптується до існуючої політичної системи, стає здатною активно впливати на неї, тобто усе в більшому ступені робиться суб'єктом політичного життя [4, с. 212].

І. Білоконь в свою чергу робить акцент на значенні політичної культури для політичної соціалізації в умовах суспільно-політичних трансформацій. В умовах трансформації суспільства основою збереження суспільного ладу і відтворення формування громадянськості постають моральні уявлення, цінності і норми суспільства, відображені, зокрема, в політичній культурі. Культура, як носій соціально-політичних цінностей, проявляється на різних рівнях взаємодії суб'єкта і соціуму – від взаємодії дитини з батьками до відносин громадянина з державою та людини з нацією, що обумовлює розвиток політичної свідомості особистості [5, с. 60].

В умовах змін політичної та економічної системи, трансформації соціокультурного середовища при відсутності механізмів узгодження багатоманітних соціальних інтересів та забезпечення єдності й цілісності суспільства, приналежність до тієї чи іншої субкультури стає суттєвим фактором політичної соціалізації, обумовлює гетерогенність політичної культури [6, с. 88].

Роль політичної культури у процесі політичної соціалізації також розкривається через її відповідні функції. Так, згідно з І. Жадан, політична культура виконує низку функцій у процесі формування політичної картини світу

суб'єкта, найбільш значущими з яких є соціалізувальна (визначення базових умінь, характеристик і рис особистості, необхідних для реалізації її інтересів, громадянських прав та функцій у політичній взаємодії), ідентифікаційна (забезпечення умов для реалізації потреби індивіда в груповій належності, прийнятті й захисті політичних ідеалів своєї групи), адаптаційна (вироблення механізмів пристосування до мінливої політичної реальності), регуляторна (вибір моделі соціалізації, визначення процесуальних аспектів взаємодії на основі прийнятих у межах політичної культури норм і правил), комунікаційна (забезпечення взаємодії суб'єктів соціалізації на основі загальноприйнятих уявлень, символів, стереотипів тощо), ціннісно-сміслова (детермінація політичної взаємодії і окреслення простору конструювання політичної картини світу ідеалами та цінностями політичної культури) [7].

Варто відзначити взаємозалежність політичної культури та політичної соціалізації. Чим вища політична культура суспільства, тим більше уваги воно приділяє процесові політичної соціалізації. Проте справедливим можна вважати й протилежне твердження: чим вищий ступінь політичної соціалізації в суспільстві, тим вищим є і рівень політичної культури. Адже люди з високим рівнем політичної соціалізації беруть активну участь у політичному житті суспільства, забезпечуючи розвиток суспільних відносин. Відтак поняття «політична культура» і «політична соціалізація» взаємопов'язані. Політична культура суспільства є змістовим компонентом політичної соціалізації особи. В результаті ж політичної соціалізації суб'єкт пристосовується до політичної культури і спроможний розвивати її [8, с. 93].

В результаті політичної соціалізації через формування політичної свідомості особистості, що включає політичні цінності, орієнтації, установки, норми, та засвоєння й наступного відтворення зразків політичної поведінки відбувається відтворення політичної культури.

Так, на думку С. Безклетного, наявність політичної свідомості особистості є першим результатом засвоєння пануючої в суспільстві політичної культури. Другим результатом є участь людини в політичному процесі. Адже вона засвоює політичну культуру не задля самої здатності розуміти світ політичного, знати закони та правила його функціонування, а задля власної участі у процесі владних відносин. Політична культура і дає кожній людині принципи політичної поведінки, політичні норми та ідеали, тобто визначає комплекси орієнтацій і установок стосовно існуючої системи в цілому та окремих її інститутів, і в першу чергу стосовно своєї особистої ролі в системі «людина – суспільство – держава». Таким чином, політична культура особистості включає два основних компоненти: політичну свідомість і політичну поведінку. Відтак маємо говорити про культуру особистої участі в процесі реалізації влади та про реалізацію цінностей політичної культури: від голосування за певного кандидата як акта передання йому своїх повноважень в управлінні державою, до виконання безпосередніх функцій управління державою [9, с. 156].

Як зазначає О. Царенко, наявність цінностей, які підтримуються всіма членами суспільства, визначає ступінь узгодженості між його окремими елементами, тобто його стабільність. На рівні суспільства цей процес

відбувається завдяки внутрішнім механізмам відтворення і трансформації політичної культури, тоді як формування особистісних цінностей та орієнтацій демократичного спрямування є результатом процесу політичної соціалізації. Отже, політична соціалізація постає як сукупність процесів становлення політичної культури, свідомості та поведінки особистості, прояву політичної активності, залучення індивіда до цінностей, знань, рольових зразків, які дозволяють адаптуватися до політичного життя суспільства [10, с. 463-464].

О. Проскуріна, виокремлюючи такий різновид політичної соціалізації, як культурна трансмісія, основним його призначенням вважає передачу політичної культури від одного покоління до іншого, від однієї соціальної групи до іншої. Культурна трансмісія здійснюється трьома шляхами. Перший шлях – це підтримання й збереження існуючої політичної культури. Він пов'язаний, як правило, з передачею політичних поглядів, норм, цінностей, орієнтацій тощо від старшого покоління до молодшого – від батьків до дітей, від учителів до учнів, від викладачів до студентів і т. ін., причому старше покоління виступає в ролі контролера за дотриманням даного процесу. Другий шлях – перетворення й переробка як попередньої так і сучасної політичної культури. Цей шлях зумовлений постійними змінами, які відбуваються в економічній, соціальній і політичній структурах суспільства. Третій шлях – створення нової політичної культури. Таким шляхом ідуть головним чином ті країни, які вперше здобули можливість вибору самостійного економічного, соціального й політичного шляху розвитку [11, с. 318-319].

Реалізація функцій політичної культури з політичної соціалізації особистості відбувається через такі її складники, як політичні цінності, норми, стереотипи, ідеали, зразки поведінки тощо. Так, І. Білоконь базовими чинниками політичної соціалізації називає компоненти культури, які виступають, з одного боку, в якості предмета потреби для особистості, а з іншого – в якості умовних, рольових, статутних тощо вимог щодо моделей діяльності в процесі задоволення потреби. Отже основні параметри особистості громадянина, зумовлені детермінацією ззовні, зводяться до його ціннісних орієнтацій і настановлень у політичній сфері [5, с. 62].

Н. Ісхакова також вважає політичні цінності невід'ємною частиною політичної культури суспільства, що віддзеркалюються у політичній свідомості та є важливим джерелом політичної соціалізації особи [6, с. 91].

Під політичними цінностями розуміють не тільки ідеали, а й чітко описані норми, узаконені настанови, яких потрібно дотримуватися. Політичні цінності не можуть сприйматися безпосередньо. Але певні політичні ціннісні ідеали можуть мати предметне втілення. Такі політичні ідеали можна назвати політичними нормами. Політичні норми вводять в структуру мотивації особистості додатковий досвід і колективні пріоритети, на основі яких людина вносить корективи в свої ціннісні орієнтації. Нормативна система більш жорстко, ніж ціннісна, детермінує діяльність людей. Функціональні відмінності між політичними нормами і політичними цінностями полягають в тому, що останні є критеріями орієнтації в світі, тоді коли норми переважно відносяться до способів досягнення мети. Такі політичні ідеали як свобода особистості,

конституціоналізм, правова держава, розподіл влади, громадянське суспільство та інші, до яких суспільство йшло протягом багатьох століть, сьогодні зафіксовані в політичних легітимних нормах, які регулюють поведінку громадян в демократичних суспільствах. Регулювання суспільних відносин за допомогою політичних норм означає встановлення визначених оптимальних з точки зору суспільства меж поведінки її учасників. Адже політичні норми регулюють політичні взаємовідносини класів, націй, політичних організацій, формулюють діяльність держави [12, с. 95].

Окрім ціннісно-нормативного виміру винятково важливим є діяльнісний аспект політичної культури. Його складають визнані в суспільстві норми політичної поведінки, навички і способи політичної діяльності, вміння і досвід, важливу роль тут відіграють також соціально-політичні норми. Вони визначають правовий статус особи, наділяють учасників правовідносин конкретними правами та обов'язками, передбачають притягнення до юридичної відповідальності осіб, які порушують правопорядок, і тим самим стимулюють встановлення зразків суспільно значущої поведінки. При цьому особа не є пасивним об'єктом впливу політичної системи, а мова йде й про набуття нею досвіду в результаті практичної участі в політичному житті, конкретної політичної поведінки [6, с. 92].

Норми, цінності, настанови, пов'язані з політичною поведінкою, засвоюються завдяки різним соціальним і психологічним механізмам, де процеси стереотипізації відіграють провідну роль. Вони виконують місію впорядкування великих інформаційних потоків та їх категоризацію і мають забезпечувати відносну стабільність позицій молодого людини в процесі пізнання світу. Політичні стереотипи є вагомим складовим в структурі соціальних стереотипів і відіграють важливу роль у становленні особистості на всіх етапах політичної соціалізації. Політичний стереотип – це стандартизований, схематизований, спрощений, зазвичай емоційно забарвлений образ соціально-політичного об'єкта (явища, процесу), який характеризується стійкістю, але часто містить у собі несуттєві риси цього об'єкта. У широкому сенсі це звичний канон мислення та поведінки, способи виконання дій у визначеній послідовності, інерція думки, ригідність. Основні його функції: когнітивна (відбір інформації, схематизація, спрощення), ціннісно-захисна, ідентифікаційна (створення позитивного Я-образу і групового Ми-образу), ідеологізаційна (формування та підтримка групової ідеології), соціальна (соціальна категоризація), афективна [13].

І. Білоконь звертає увагу на духовно-моральні аспекти політичної культури та їхню роль у процесі політичної соціалізації особистості, зокрема через формування її громадянської спрямованості. В політичній сфері мораль втілюється в політичні норми і цінності, спрямовані на збереження держави, підвищення її потуги і добробуту громадян. На індивідуальному рівні політична сутність моралі проявляється як патріотизм та відповідальність особистості за дотримання нею громадських норм, правил тощо. Іншими словами, громадянська спрямованість особистості проявляється у прийнятті нею моралі певного суспільного ладу та в почутті своєї відповідальності перед суспільством, дотриманні певних соціальних норм, що ґрунтується на усвідомленні суб'єктом

Значення політичної культури суспільства у процесі політичної соціалізації індивіда

своїх прав і обов'язків, на його громадянських цінностях, почутті відповідальності та моральних уявленнях.

Висновки. Громадянська спрямованість особистості розвивається в системі духовної культури суспільства. Основним механізмом виникнення і розвитку суспільних форм поведінки є, насамперед, інтеріоризація норм, зразків, вимог, ідеалів та цінностей суспільства. Таким чином, громадянська спрямованість є особливим видом політичної моральності особистості. В процесі соціалізації людина оволодіває духовною складовою політичної культури, що забезпечує діяльність індивіда, спрямовану на реалізацію громадянських цінностей [5, с. 62]. Спільно з набутими політичними поглядами і переконаннями вони складають дорогоцінний життєвий досвід людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванов М. С. Проблеми удосконалення політичної системи України в контексті формування нової політичної культури громадян / М. С. Іванов // Наукові праці ЧДУ ім. П. Могили. – Політичні науки. Вип. 31. Т. 44. 2005, Миколаїв. С. 64-67.
2. Жадан І. В. Механізми політичної соціалізації молоді в умовах модернізації освіти / І. В. Жадан [Електронний документ] // Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. наук. праць. К.: Міленіум, 2011. Вип. 28. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/Nsspp/2011_28/Zhadan.htm
3. Ващенко О. О. Формування політичної культури особистості як мета політичної соціалізації / О. О. Ващенко // Гілея : науковий вісник. Вип. 65. К., 2013. С. 515-522.
4. Арабчук Я. Роль політичних партій в соціалізації особистості / Я. Арабчук // Гілея : науковий вісник. Вип. 74. К., 2013. С. 209-213.
5. Білоконь І. Духовна культура як чинник моральної і громадянської спрямованості / І. Білоконь // Соціальна психологія. 2008. №6. С. 59-66.
6. Ісхакова Н. Г. Особливості процесу політичної соціалізації в умовах трансформації політичної системи України / Н. Г. Ісхакова // Нова парадигма – Вип. 53. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. С. 83-95.
7. Жадан І. В. Методологічні засади дослідження взаємодії суб'єктів політичної соціалізації як чинника структурування політичної картини світу студентської молоді / І. В. Жадан [Електронний документ] // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: зб. наук. праць. К. : Міленіум, 2011. Вип. 12. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/ppp/2011_12/Zhadan.htm
8. Пробийголова Н. Особливості розвитку теорії політичної соціалізації / Н. Пробийголова // Політичний менеджмент. 2004. №6. С. 88-95.
9. Безклетний С. Формування політичної культури сучасних студентів як завдання практичної політики / С. Безклетний // Нова парадигма. Вип. 71. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. С. 144-158.
10. Царенко О. О. Роль засобів масової комунікації в політичній соціалізації особистості / О. О. Царенко // Гілея : науковий вісник. Вип. 52. К., 2012. С. 463-469.
11. Проскуріна О. О. Політична культура України в умовах глобальної інформатизації: форми політичної соціалізації та їх удосконалення / О. О. Проскуріна // Гілея: науковий вісник. Вип. 20.- К., 2009. С. 317-323.
12. Лещенко С. В. Роль ціннісно-нормативної системи у політичній соціалізації суспільства / С. В. Лещенко // Нова парадигма. Вип. 72. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. С. 89-98.
13. Позняк С. І. Деякі аспекти політичної соціалізації та формування стереотипів молоді / С. І. Позняк, Т. О. Вольфовська [Електронний документ] // Проблеми політичної

психології та її роль у становленні громадянина Української держави : зб. наук. праць. К.: Міленіум, 2008. Вип. 8. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/ppp/2008_8/28%20-%20Pozniak-Wolfrowska.htm.

REFERENCES

1. Іванов М. С. Проблеми удосконалення політичної системи України в контексті формування нової політичної культури громадян / М. С. Іванов // Наукові праці ЧДУ ім. П. Могили. – Політичні науки. Вип. 31. Т. 44. 2005, Миколаїв. - С. 64-67.
2. Жадан І. В. Механізми політичної соціалізації молоді в умовах модернізації освіти / І. В. Жадан [Електронний документ] // Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. наук. праць. К.: Міленіум, 2011. Вип. 28. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/Nsspp/2011_28/Zhadan.htm
3. Ващенко О. О. Формування політичної культури особистості як мета політичної соціалізації / О. О. Ващенко // Гілея : науковий вісник. Вип. 65. К., 2013. С. 515-522.
4. Арабчук Я. Роль політичних партій в соціалізації особистості / Я. Арабчук // Гілея : науковий вісник. Вип. 74. К., 2013. - С. 209-213.
5. Білоконь І. Духовна культура як чинник моральної і громадянської спрямованості / І. Білоконь // Соціальна психологія. 2008. №6. - С. 59-66.
6. Ісхакова Н. Г. Особливості процесу політичної соціалізації в умовах трансформації політичної системи України / Н. Г. Ісхакова // Нова парадигма – Вип. 53. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. - С. 83-95.
7. Жадан І. В. Методологічні засади дослідження взаємодії суб'єктів політичної соціалізації як чинника структурування політичної картини світу студентської молоді / І. В. Жадан [Електронний документ] // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: зб. наук. праць. К.: Міленіум, 2011. Вип. 12. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/ppp/2011_12/Zhadan.htm
8. Пробийголова Н. Особливості розвитку теорії політичної соціалізації / Н. Пробийголова // Політичний менеджмент. 2004. №6. - С. 88-95.
9. Безклетний С. Формування політичної культури сучасних студентів як завдання практичної політики / С. Безклетний // Нова парадигма Вип. 71. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. - С. 144-158.
10. Царенко О. О. Роль засобів масової комунікації в політичній соціалізації особистості / О. О. Царенко // Гілея: науковий вісник. Вип. 52. К., 2012. - С. 463-469.
11. Проскуріна О. О. Політична культура України в умовах глобальної інформатизації: форми політичної соціалізації та їх удосконалення / О. О. Проскуріна // Гілея: науковий вісник. Вип. 20. К., 2009. - С. 317-323.
12. Лещенко С. В. Роль ціннісно-нормативної системи у політичній соціалізації суспільства / С. В. Лещенко // Нова парадигма Вип. 72. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. - С. 89-98.
13. Позняк С. І. Деякі аспекти політичної соціалізації та формування стереотипів молоді / С. І. Позняк, Т. О. Вольфовська [Електронний документ] // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави : зб. наук. праць. К.: Міленіум, 2008. Вип. 8. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/ppp/2008_8/28%20-%20Pozniak-Wolfrowska.htm

Береза В. А. - кандидат педагогических наук, доцент, Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого (Черкасы, Украина)
E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

ЗНАЧЕНИЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕСТВА В ПРОЦЕССЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ ИНДИВИДА

В статье отмечается, что политическая культура играет ведущую роль в политической социализации личности, в результате которой происходит формирование политического сознания и усвоения и воспроизведения человеком образцов политического поведения. В свою очередь приобретенные политические взгляды, ценности, ориентации, нормы позволяют индивиду должным образом адаптироваться к существующей политической системе и стать действительным субъектом политической жизни. Таким образом, при социализации человека формируется культура непосредственного участия в процессе осуществления власти и реализуются ценности политической культуры. А ценностно-нормативное измерение политической социализации проявляется как деятельность упорядочения правового статуса личности.

Ключевые понятия: политическая культура, политическая социализация, политическое сознание.

Bereza Vadim - candidate of pedagogical sciences, docent, National university named after Bogdan Khmelnytsky of Cherkasy
(Cherkasy, Ukraine) E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

THE VALUE OF POLITICAL CULTURE OF SOCIETY IN THE PROCESS OF POLITICAL SOCIALIZATION OF THE INDIVIDUAL

The political culture of society is a complex and multifaceted phenomenon, dynamic and simultaneously stable in historical, spatial and temporal dimension. Given this, the issue of political culture attracts the attention of many modern researchers. Indeed, conscious formation of political culture as an art of common civilized living of people in the state – taking care of all modern societies, is an important condition for its prosperity. The democratic system cannot establish itself and be effective without a political culture of the population. Democracy involves the transformation of a human being into a source of power, the supreme arbiter of the country and international politics. Although in a democratic state, not every individual has impact on policy-making, it is a conscious choice and activity of most people that affect account in public policy of interests of different groups, competence and responsibility of the ruling elite. Usually only a high level of political culture, which for centuries was formed during historical and cultural development and has a strong social and axiological foundation, is able to provide the society with stable and effective mechanisms of political socialization of a personality. Political culture has fundamental, social and formative character.

Accordingly, the level and nature of the political culture of a particular society affects the possibilities of political socialization of a personality in it. However, it is in the process of political socialization of the individual that certain value-semantic foundation for political and cultural nature is acquired. Interdependence of political culture and political socialization is worth noting. The higher the political culture of a society, the more attention it pays to the process of political socialization. However, the opposite statement can be considered just: the higher the degree of political socialization in the society, the higher is the level of political culture. After all, people with high level of political socialization actively participate in the political life of society, ensuring the development of public relations. Thus the notion of "political culture" and "political socialization" are interconnected. The political culture of a society is the semantic component of political socialization.

As a result of political socialization, subject of adapting to political culture and is able to develop it. As a result of political socialization, through the formation of political consciousness of the individual, which includes political values, orientations, attitudes, norms, and learning and subsequent use of samples of political behavior is the use of political culture. Implementation of the functions of political culture of political socialization of a personality is due to such is components,

as political values, norms, stereotypes, ideals, behavior patterns and so on. The article calls attention to the spiritual and moral aspects of political culture and their role in the process of political socialization, especially through the formation of civic orientation. In the political sphere, morality is embodied in the political norms and values, aimed to preserve the state, increasing its power and prosperity of citizens.

At the individual level, the political nature of morality appears as patriotism and responsibility of the individual for compliance with social norms, rules and more. In other words, civic orientation of the individual appears in accepting morals of certain social order and a sense of responsibility in society, subjecting to certain social norms based on apprehension of subject's rights and obligations, on his civil values, sense of responsibility and moral submissions. Civic orientation of the individual develops in a system of spiritual culture of society. The main mechanism of the origin and development of social behavior forms are primarily internalization of norms, patterns, demands, ideals and values of society. Thus, civil orientation is a special kind of political morality of personality. In the process of socialization human being masters the spiritual component of the political culture that provides individual's activities aimed at implementation of civic values. Together with acquired political views and beliefs, they constitute a precious human experience.

Key words: *political culture, political socialization, political consciousness.*

Стаття надійшла до редколегії 19.06.16 р.

Рекомендовано до друку 24.06.16 р.